

HET MOOIESTE LANDGOED VAN NOORD-BRABANT

VERSLAG VAN DE EXCURSIE OP LANDGOED BAEST

Op 2 oktober 2014 vond de najaarsexcursie van de Commissie Bosgeschiedenis plaats op Landgoed Baest. Het thema betrof het maken van keuzes in het beheer van groene cultuurhistorische elementen in het bos. Ruim 25 personen waren op deze bijeenkomst afgekomen.

In de sfeervol verbouwde Eikehoef gaf lokaal boshistoricus Karel Leenders ter inleiding een overzicht van de Brabantse bosgeschiedenis van de Romeinse tijd tot heden. Die is er vooral één geweest van bosverval als gevolg van overbeweiding, ontginning, overmatige houtkap en strooiselroof. Ten tijde van de Post-Romeinse Leegte herstelde het bos zich enigszins, maar in de vroege middeleeuwen verdween het bos grotendeels tot een 'bossenminimum' rond 1500 met enkele restbossen langs de beken die door het zandlandschap van Brabant hun weg zochten. De Wouwse Plantage en het Mastbos bij Breda vormden in de zestiende eeuw de eerste planmatige bebossingen in Brabant. Latere bebossingsimpulsen waren tijdens de Verlichting en vooral vanaf omstreeks 1850.

Het huidige Landgoed Baest, 400 hectare groot, is schitterend gelegen in het beekdallandschap van de Grote en de Kleine Beerze en kenmerkt zich nu door afwisseling, rust en groen. Centraal gelegen is een kleine nederzetting van oude gebouwen, waaronder het fraaie Huis te Baest uit het begin van de zestiende eeuw en De Eikehoef uit de achttiende eeuw. Vele eigenaren heeft het gehad in haar inmiddels 800 jarige bestaan, waaronder enkele abdijen, de bisschop van 's-Hertogenbosch, de Staten-Generaal die alle kerkelijke goederen halverwege de zeventiende eeuw had geconfisqueerd en een lange reeks van particuliere families, die allemaal hun stempel op het landgoed drukten. Aan het eind van de achttiende eeuw werden de eerste dennen geplant. Ook de beproefde dennenbezaaiingen vonden plaats. Percelen hakhout werden aangelegd en eikenheesters geplant. Daarnaast verschenen er lariksen, acacia's en 'fijne Mastboomen' ten tonele. Een jaar na de introductie van de Amerikaanse eik in 1825 werd deze ook op het landgoed toegepast. In de jaren ernaar werd het landgoed verder verfraaid, beheerd en regelmatig hersteld. In 1997 kreeg Baest het predikaat 'het meest monumentale landgoed en mooiste landgoed van Noord-Brabant'.

Alvorens de wandeling te aanvaarden leidde commissielid Gijs van de Sande, die ook het beheerplan voor Baest heeft geschreven, de deelnemers in in een stuk geschiedenis van het gebied. Niet alleen bij het bos werd stilgestaan, ook eeuwenoude landbouwgronden

Een ruim twee eeuwen oude grove den oogst bewondering van de deelnemers.

werden in hun historische en landschappelijke context geplaatst. De Grote en de Kleine Beerze geven het landgoed mede een speciaal karakter. Beiden zijn op het landgoed ontsnapt aan 'normalisering' in de jaren zeventig door optreden van de landgoedeigenaar. Een bepaalde mate van dynamiek in het bos is daarmee bewaard gebleven. Rond 1780 werd de Torendreef, een laan van vier kilometer lengte die vanaf het hoofdhuis georiënteerd is op de kerktoeren van Oirschot aangelegd. Aanvankelijk beplant met fijnsparren, tegenwoordig markeren beuken deze imposante

laan. Bijzonder levend erfgoed vormen de verspreid staande oude grove dennen van omstreeks 1805 of wellicht eerder. Het beheer is er op gericht deze zo lang mogelijk in stand te houden tot het einde van hun levenscyclus.

Opmerkelijk is de wijd verbreide rabattenstructuur op het landgoed, die bestond uit een ingenieus ontwateringssysteem om indertijd houtteelt toch mogelijk te kunnen maken. Door gebrek aan onderhoud is het systeem nu in onbruik geraakt, maar nieuwe inzichten in watersysteembeheer, waarbij hogere grondwater-

standen zullen optreden, heeft geleid tot de beslissing om het rabattensysteem deels weer functioneel te maken.

Heel grappig om te zien was het 'beukenhuisje' dat bedoeld was om in de beschutting van een halve cirkel van beuken op een bankje te kunnen genieten met uitzicht op een laan. Het exemplaar was zo'n 200 jaar oud en inmiddels in verval. Wel of niet herstellen door de uitgegroeide beuken te vervangen, dat is de vraag, waarover verschillend werd gedacht. Wallen- en padenpatronen zijn kenmerkend voor Baest en een aantal is historisch waardevoller dan andere. Het beheerplan voorziet in maatregelen die ze behouden, herstellen of ontzien.

De oevers van de Beerze kent al heel lang bosgroei, zoals op de kaart van 1661 blijkt. Niet ondenkbaar is dat het toen al om opgaand eikenbos ging. De oude bosgroeiplaatsen kenmerken zich door het voorkomen van oud-bosplanten en zijn vanuit historisch-ecologisch opzicht daarom zeer waardevol. Een niet al te vitale opstand uit 1770 laat iets van de eeuwenoude eikenteelt zien.

Voor liefhebbers van majestueuze en oude bomen was de aanblik van een eik uit 1525 er één van verbazing; bestaan deze veteranen uit de tijd van voor de Tachtigjarige Oorlog nog in Nederland? Het was daarmee het laatste punt van de excursie.

Na terugkomst op de Eikehoef was er nog gelegenheid om na te praten onder het genot van een hapje en een drankje, waarmee een boeiende en leerzame middag werd afgesloten.

Commissie Bosgeschiedenis, Jim van Laar & Gijs van de Sande

De Kleine Beerze meandert door Landgoed Baest.

